

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Remiss av förslag om förbud att på vissa offentliga platser bruka lustgas i berusningssyfte

Ärendet

Kommunstyrelsen uppdrog den 13 januari 2025 (§ 17) till kommunledningskontoret att ta fram ett förslag om att ta in en bestämmelse i de lokala ordningsföreskrifterna som förbjuder att lustgas och andra drivgaser brukas på offentliga platser i berusningssyfte. Enligt beslutet ska ett förslag kunna remitteras till berörda instanser vid kommunstyrelsens arbetsutskotts sammanträde den 10 februari 2025.

Kommunledningskontoret föreslår utifrån detta uppdrag att ett sådant förbud utformas så att det är förbjudet att bruka lustgas i berusningssyfte på de platser som omfattas av det nuvarande förbudet mot förtäring av alkohol som finns i § 13 i ordningsföreskrifterna, på förskole- och skolgårdar, på lekplatser och i Cedergrenska parken. Platserna och valet att förbudet ska omfatta just lustgas är under utredningen underhandsavstämt med kommunpolisen och samberett med kommunens verksamhet Ungt Fokus inom bildningsförvaltningens kultur- och fritidsavdelning, socialförvaltningen och samhällsutvecklingsförvaltningen.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott remitterar förslaget om att införa följande bestämmelse i de lokala ordningsföreskrifterna till Polismyndigheten, tekniska nämnden och kultur- och fritidsnämnden. Yttrande ska inges senast den 21 mars 2025.

”Lustgas får inte brukas i berusningssyfte på

- förskole- och skolgårdar
- lekplatser på offentlig plats
- offentlig plats inom följande områden: Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg och de i 3 § uppräknade områdena som jämfälls med offentlig plats
- Cedergrenska parken enligt bilaga C.”

Bakgrund

Vid sitt sammanträde den 13 januari 2025 (§ 17) gav kommunstyrelsen kommunledningskontoret i uppdrag att ta fram ett förslag om att ta in en bestämmelse i de lokala ordningsföreskrifterna som förbjuder att lustgas och andra drivgaser brukas på offentliga platser i berusningssyfte. Kommun-

Kommunledningskontoret
Helena Meier

styrelsen beslutade att uppdraget ska redovisas till kommunstyrelsens arbetsutskott till dess sammanträde den 10 februari 2025, för beslut om remiss.

Av ärendebeskrivningen till beslutet framgår följande.

”Under de senaste åren har det skett en markant ökning av användningen av lustgas och andra drivgaser bland barn och unga vuxna i berusningssyfte på offentliga platser så som parker och torg. Lustgas i berusningssyfte medför allvarliga risker för hälsan exempelvis medvetlöshet, köldskador, B12-brist, nervskador, syrebrist och beroende¹. Dessutom skapar det otrygghet och nedskräpning i offentliga miljöer.

Ett verktyg som kommuner har för att reglera hur offentliga miljöer används är de lokala ordningsföreskrifterna. Ett förbud att bruka lustgas i berusningssyfte i sådana miljöer skulle bidra såväl till att skydda barn och ungas hälsa som att främja trygghet och säkerhet i kommunen.

Förutom hälsoriskerna med inhalering av lustgas i berusningssyfte framkommer uppgifter från polismyndigheten att det finns ett tydligt samband mellan inhalering av lustgas och ordningsstörningar samt viss brottslig verksamhet.

Många kommuner utreder nu eller har redan infört bestämmelser i de lokala ordningsföreskrifterna för att förbjuda att lustgas brukas i berusningssyfte ofta på samma offentliga platser som där förbud mot förtäring av alkohol gäller. Detta bör prövas även i Danderyd.”

Kommunledningskontorets utredning

Några ord om offentlig plats och lokala ordningsföreskrifter

Enligt 3 kap 8 § ordningslagen får en kommun meddela de föreskrifter som utöver ordningslagens bestämmelser behövs för att upprätthålla den allmänna ordningen på offentlig plats. Av 1 kap. 2 § ordningslagen framgår att med *offentlig plats* avses följande.

1. allmänna vägar,
2. gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål,
3. områden som i detaljplan redovisas som kvartersmark för hamnverksamhet, om de har upplåtits för detta ändamål och är tillgängliga för allmänheten, samt
4. andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.

¹ Komplettering i detta tjänsteutlåtande, till citatet från kommunstyrelsens beslut den 13 januari 2025 (§ 17): Det är ett psykiskt beroende, inte ett fysiskt, som bruket kan leda till.

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Utöver dessa platser får en kommun jämställa följande typer av platser², om de inte omfattas av bestämmelserna ovan, med offentlig plats;

- anläggningar för lek, idrott, camping eller friluftsliv,
- badplatser,
- järnvägsområden,
- begravningsplatser och andra sådana områden

I de lokala ordningsföreskrifterna för Danderyds kommun har följande platser jämställts med offentlig plats.

- Idrottsplatsområdena vid Enebybergs idrottsplats, Danderydsvallen, Djursholms idrottsplats, Stockhagens idrottsplats, Danderyds golfklubb och idrottsplatsen vid Danderyds gymnasium
- Rösjöbadet, Sätträängsbadet, Ösbybadet, Svanholmsbadet, Germaniabadet
- Området mellan Danderyds sjukhus och strandlinjen
- Begravningsplatserna vid Danderyds kyrka, Altorps gravkapell på Djursholms begravningsplats och Djursholms kapell

En kommuns beslut om föreskrifter ska omedelbart anmälas till länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska upphäva en föreskrift om den anser att föreskriften strider mot ordningslagen. Länsstyrelsens beslut om att upphäva en föreskrift ska normalt sett fattas inom tre veckor från den dag kommunens beslut anmälts till länsstyrelsen. Behöver länsstyrelsen längre tid för detta måste länsstyrelsen tillfälligt upphäva föreskriften, i avvaktan på att prövningen blir klar.

Möjligheter förbjuda användning av lustgas och andra drivgaser på offentliga platser

Kommunledningskontoret har utrett förutsättningarna för att ha förbud mot bruk av lustgas och andra drivgaser i de lokala ordningsföreskrifterna.

Det är flera kommuner som har infört den här typen av förbud. De prövningar som olika länsstyrelser har gjort visar att ”lustgas får inte brukas i berusningssyfte” är en tillräckligt precis bestämmelse för att det ska vara tydligt vad som är förbjudet. Även ”lustgas får inte inhaleras” kan användas. Länsstyrelserna går dock inte med på att kommunerna förbjuder bruk eller inhalering av lustgas på alla offentliga platser i kommunen. Bestämmelser där förbudet omfattar förskole- och skolgårdar, anordnade lekplatser på offentlig plats och områden där kommunerna redan har ett förbud mot förtäring av alkohol har klarat länsstyrelsernas prövning.

Lustgas är en drivgas men det finns fler typer av drivgaser och det finns också andra produkter/substanser som används i berusningssyfte, såsom hårspray och lim. Det som ofta används för att berusa sig på lustgas är patroner,

² Under förutsättning att områdena är tillgängliga för allmänheten.

Kommunledningskontoret
Helena Meier

till exempelvis sifoner och särskilda cylindrar, med en anordning som underlättar att gasen andas in.

Förhållanden i Danderyd

Kommunledningskontoret har samberett utredningen med kultur- och fritidsavdelningen inom bildningsförvaltningen, samhällsutvecklingsförvaltningens park- och gatuavdelning och socialförvaltningen. Syftet har varit att ta in information som behövs som underlag för det förslag som remissen omfattar. En informell avstämning med kommunpolisen har också skett.

Ungt Fokus

Inom kultur- och fritidsavdelningens verksamhet Ungt Fokus finns kommunens ungdomskoordinatorer som bland annat arbetar med kommunens uppsökande och fältande verksamhet. De ser att det finns en användning av lustgas i berusningssyfte i Danderyds kommun. De uppfattar att det finns ett bruk av lustgas i berusningssyfte i föräldragenerationen som i någon mån kan sägas normalisera bruket.

Park- och gatuavdelningen

Park- och gatuavdelningen kan genom den entreprenör som har hand om parkskötsel se att det på olika platser i kommunen finns rester av användning av lustgas, i form av slängda sifonpatroner och tömda lustgasförpackningar. Avdelningen bedömer utifrån detta att Cedergrenska parken bör omfattas av förbudet. Området omfattas inte av det förbud mot att förtära alkohol på vissa platser som redan finns i Danderyds lokala ordningsföreskrifter³.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningen har i sitt uppdrag enligt socialtjänstlagen inte kunnat se att bruk av lustgas i berusningssyfte förekommer som grund att inleda ärenden.

Kommunpolisen

Kommunledningskontoret har haft en informell avstämning med kommunpolisen främst avseende de platser som ett förbud bör omfatta. Kommunpolisen har därvid framfört att det är bra att utgå från de platser som det befintliga alkoholförbudet omfattar och därutöver låta förbudet omfatta skolgårdar på de tider som det inte bedrivs skolverksamhet.

³ 13 § i de lokala ordningsföreskrifterna för Danderyds kommun lyder som följer.
”Spritdrycker, vin och starköl får inte förtäras på offentliga platser inom följande områden: Nora torg, Mörby Centrum södra och norra torget, Stocksunds torg, Djursholms torg samt de i 3 § uppräknade områdena som jämföras med offentlig plats, annat än i samband med serveringstillstånd.”

Kommunledningskontoret
Helena Meier

Stockholmsenkäten

Kommunledningskontoret har inhämtat underlag ur den så kallade Stockholmsenkäten, som genomförs vartannat år av Stockholm stad och kommuner i Stockholms län. Frågorna i enkäten handlar bland annat om alkohol- och tobaksvanor, psykisk hälsa, trygghet och fritid och ställs till skolungdomar i årskurs 9 i grundskolan och år 2 i gymnasiet.

Kommunledningskontoret har tittat på svar om sniffning/boffning⁴ från elever Danderyds gymnasium och årskurs 9 i Danderyds kommuns högstadieskolor. I undersökningen 2024 svarade 79 procent av eleverna vid Danderyds gymnasium att de aldrig hade sniffat/boffat⁵. Det kan jämföras med 2014 då 98 procent svarade att de aldrig hade sniffat/ boffat. I grundskolan årskurs 9 svarade nio procent av eleverna år 2024 att de hade sniffat/boffat.

Av de gymnasieelever som i mätningen 2024 hade svarat att de sniffat/boffat någon gång uppgav 90 procent att de använt lustgas. Av de grundskoleelever i årskurs 9 som hade sniffat/boffat var det 79 procent som använt lustgas.

Kommunledningskontorets bedömning

Kommunledningskontoret bedömer att det finns ett behov att införa ett förbud mot att bruka lustgas på specificerade offentliga platser i Danderyd. Kontoret stannar vid att det som ska förbjudas är lustgas, för att säkerställa att det inte blir otydligheter kring vilken gas som omfattas. Otydligheter riskerar att länsstyrelsen upphäver föreskriften.

Det bör formuleras som att det är förbjudet att bruka lustgas i berusnings- syfte. Ordet ”bruka” används av andra kommuner och har prövats av länsstyrelsen.

Kommunledningskontoret bedömer att förbudet bör omfatta de platser där det är förbjudet att förtära alkohol med följande tillägg; förskole- och skolgårdar, anordnade lekplatser på offentlig plats och Cedergrenska parken. Utifrån att bland andra Vallentuna och Nacka kommuner har sådana formulerar i sina förbud mot bruk av lustgas i berusningssyfte, bedömer kommunledningskontoret att det är tillräckligt specifika platsbestämmelser för att förbudet inte ska upphävas.

För att uppfylla kommunallagens beredningskrav bör tekniska nämnden, som har skötselansvaret för offentliga platser, bereda förslaget. Kommunledningskontoret föreslår därför att förslaget ska remitteras till den näm-

⁴ Definition av sniffning och boffning hos Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN): ”Sniffa brukar beskrivas som att andas in ångor från lättflyktiga lösningsmedel, till exempel aceton, bensin eller lim medan boffa snarare avser att använda olika drivgaser, t.ex. butangas som finns i cigarettändare samt lustgas som finns i gräddsifoner.”

⁵ Frågan löd: Har du sniffat/boffat någon gång (t.ex. använt lustgas, butangas från tändare, drivgas från sprayburkar m.m.)?

Datum 2025-02-04 **Diarienummer** KS 2025/0118

Kommunledningskontoret
Helena Meier

den. Kultur- och fritidsnämnden har ansvar för ungdomsverksamheten och därför bör förslaget remitteras även till den nämnden. Eftersom det är Polismyndigheten som kan agera vid brott mot lokala ordningsföreskrifter, ska förslaget remitteras även dit.

Remisstiden bör sättas så att kommunstyrelsen vid sitt sammanträde den 7 april 2025 kan ta ställning till ett förslag till kommunfullmäktige att komplettera de lokala ordningsföreskrifterna med ett förbud att på angivna platser bruka lustgas i berusningssyfte. Tekniska nämnden har sammanträde den 20 mars 2025 och kultur- och fritidsnämnden den 11 mars 2025. Kommunstyrelsens arbetsutskott bereder ärenden till kommunstyrelsens sammanträde den 7 april 2025 den 24 mars 2025. Tiden för att avge yttrande bör mot denna bakgrund bestämmas till den 21 mars 2025.

Konsekvenser för barn och unga

Förslaget om ett förbud mot att bruka lustgas i berusningssyfte i de offentliga rummen är avsett att få som konsekvens att färre barn och unga brukar lustgas för att berusa sig, med de risker den typen av berusning för med sig. Det bedöms därför vara ett förslag som är till nytta för barn och unga.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut har inte några direkta ekonomiska konsekvenser

Johan Lindberg
Kommundirektör

Björn Wallgren
Ekonomichef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Remiss av förslag om förbud att på vissa offentliga platser bruka lustgas i berusningssyfte
2. Kommunstyrelsens beslut, KS 2025-01-13 § 17

Expedieras
Tekniska nämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Polismyndigheten